

סקירות ורשמים.

7.

רוב הסופרים בעלי הכשרון שבספרותנו היפה מצטקים ביותר בחאורי ימי הנערות וימי הבחירות. בספרותם, ציוריהם ושרטוטיהם איש לא יוקץ, לא יבוא בימים. נבזרים המה ילדים וערים צעירים; פרחים יפים מלנבוליים על נבעלים דקים. עוד טרם יגיע לימי הבח, עוד טרם ההתבולח בנפסם נקודה מצב איתן, כבר נובלים הם וכומטים, בני הנעורים שמהארים לנו ברדיצבסקי, טמברני, ברנר, מצמינים בשורה שלמה של סימנים מובהקים. צעירים לימים – וזקנה בלתי משנת טרפת מהם. עוד טרם התגעגעו על מנעמי החיים וכבר אמרו נאש. דומה כי בשונה נחצתה נשמה זקנה עיפה בנף צעיר, ובשד אשר הגוף הצעיר מתפרץ כסוס מיוון להתנפל על הבליזות העולם, יושבת בתוכו מנימה נשמה בעלת מרה שתורה, נשמת קהלת, ונוהמת בועף: הכל הבכים הכל הכל...

למעטים נדמה לנו כי גם ניהם צעירה רק לפנים. ר' מגדלי אשר במקום אחר, כי להגוף היהודי אין שום התמנות; איזו סתירה מונחת בין חיי הבשר וחיי הרוח שלנו; שלילת הטבע מאז מעולם השאירה עקבות עמוקות אצלנו. הטבע התנקם בהעם הגויה. הוא שכחה, ויתדלדלו לאט לאט כל החושים המוכרחים להחיים. זמן רב לא הרנישו מה נראה הנקמה אשר הטבע נוקם בנה. אך בהוד האחרון, עת אשר נאלצנו לעשות את הצעירים הראשונים להחיים ולהטבע, ליצירת קולטורה לאומית, אך עתה הרניטו ועכחט מה נורא הוא הדבר לטאוף לחיים רעניים ובו בזמן להיות נעדרים האכרים, טבהם נובל לחסשם ולהשיגם.

אבותינו אכלו כוסר ושני הבנים קדו, אבותינו במשך דורות הרבה שללו מלכותנו את הרגש הטבעי להחיים ולהטבע, ואנחנו בניהם יצאנו לאויר העולם כטעט בתור אינבלידים נמורים, בחושך האות. חלש ובהוש שמע רפה עיבה הם את שדה החיים, אבל כבר אין גם להם, כלאמותיהם, החוץ, משא הנפש של חיי שלם, חיי משנה (שלם הבא והחיות המזים). דרך החושים הנחלשים חוררים אל לבם איזה צלילים חרשים ומרנישים המה כי הצלילים יבילים להיות עוד יותר חזקים, יותר הרמניים, אבל, הכל,

כי אין להם האורניים החרים להשיגם בידר עו ולהחזיק בהם. כאחיו חלום עומרים הם לפני אלפי הצבעים והצלילים של החיים שמנרים אותם אך לא יתום להדעננו עליהם. להם החיים אינם מלאו כף נחת, אך מלא חפנים עטל ומעקה חמידות. אין ביכולתם לטעום אותם והם נרמשים מהם.

* * *

ואנשים, נרמשי החיים, כאלה הם גם נבזרי הספור המסואר של י. ת. ברנר, מסביב לנקודה (השלוח) חוברת מ"א—פ"ד). יצחק אברמסון ואוריאל רודובסקי הם הנפשות המרמזות שבו. הראשון הוא דתמינה המזנועעת חמיד בהספור והשני יופיע אך לעתים רחוקות, אבל השפעתו בה רבה, עד כי גם בהפרקים שאינו פועל בהם מרנישים אז דתיות, שניהם הם בעלי מרה שתורה, אנשים שמבלים ימינם סחור סחור להחיים. אך בעוד אשר הראשון כבר מצא את מחרון מציאותו המקולקלת, השני עדינו מפרפר ימרכם בחצו נקודה בחיים שיוכל לאחוז בה.

יצחק ואוריאל עדים כמעט תיעוקות, ובכל זאת נשם מלאה פרוכלמות, ספקות ויסורים אשר יכירם מקומם אצל איזה איוב או איזה קהלת. שניהם לא טעמו מאומה מהחיים; ילדותם הלמה בעול ורחקות, בלסור וקריאה יכלל מיני וכוחים למודים עמוקים. למרות אשר הוכן ספריהם היה שונה מתיכן הס"ם ומסוקים, נגוה ילדותם בחדר צר ומחניק כוה של המחמד מולוץ, ככתור עליו שיש לו כבר סמיכות בשנת השמנה עשרה לחיו כן גם אוריאל, "העלוי" של הספרים החצונים, כבר היה בקי בשנוי ה"ח בשפנויר כלו. טל הילדות של יצחק ואוריאל הקדים להחנף ולהקרב, באותה תקופת החיים שהסטורנטים האנגלים משחקים בקריקט, שטים על מי הגרר במרות דונה ומחליצים עצמותיהם באילטי העמנטטיקה, כבר טלו יצחק ואוריאל אז מהם על האימפרטיב הקטעורי (הצוי המחלם) של קוט.

אוריאל הוא מלנבוליק נמר; זה כבר יושב הוא על מקום אחר בלי לזוז ממנו. הוא עצב לטע גם תנועה קטנה, דומה כי תורת בודה הפכה אותו לאבן בעדו בחיים. אברמסון עדיט נלחם בשורה שלמה של הרנינות המביאות אותו לירי תנועה חצונית חמידות, עוד יעדהו השגשגן כי סוף כל סוף יעלה בידו לחכן יחס הרמטי בין

יבין החיים. עדיט מאמן כי חומר לא יחסר לו ליצירתם ולשכלולם של החיים, הוא מקולע ומאולטל בין רגשות טונות. העבר היהודי מנפה בו את כח קסמו; הוא רואה ירדת עמו ושפלוחו ולבו ימם מכאב. הוא יסוד את הנצנים הראשונים של "התורה" בעזרת הצינונית ובכל שארית כתו יתנפל בזהוועת התנועה החדשה. יתלום יחד עם מאות חבריו על תחת השפה העברית, מחסר את ישו מקרירה בחיים הכלליים וגננם להחוג הצר של הזכרים העברים החילמים להיות לבוראי שפה חדשה שפרות חדשה. נעיה צערה וחביבה, חמה, בעלת רוח, ינש, בלי טונות הנפש, מתבוללת סוציולית, רחוקה מהשיג יז המלחמות הכבודות שבלבו הרגש הלאומי, מושכת אליה את יצחק הצעיר בכל כשרי נפשה הנעימה והרעננה. מאשר אברמסון הוא אך כילד וחפשי מכל אהבת כשרים וממה מצטיינת אהבתו לתורה (כבודת הספור, מסביב לנקודה" מחזארה בשרטוטי סקיצה כמו כל יתר הנפשות הצדדיות של הספור) בכת עו אלמנטרי, היא יוצרת בתוך תר הנקודות המנומיות, נקודה מזהירה חדשה בעולם המתחבות שלו, אשר התה, כמו האחרות, למעין רגשות חדשות, למקור התנשיות נפשיות.

את אוריאל כבר אחזה דומיה עמיקה, היא יושב כבר כבוד כתיבת בתוך קליפתה, לא יתן כבר לשום הנה שהשלם ההצני לגשת אליה, הוא משיג כבר את האנשים הדברים כצלילים צאנן להם כל שליטה על נשמתו, אך עוד פרובלימה אחת מעסקת אותו: איזהויה וצורתה, אם נדונה או שליות יד בנפשו עפ"י בחירה חשית?

ובעיד אשר אברמסון פרניט את עצמו נמשך לנקודות טונות, בעוד אשר אברמסון עוטה לו נפשות לאיריאת התחיה כדמות תלמידיו המקריים שיטיף להם את לקחו בהראות שעה, בעוד אשר אברמסון כותב מאמרים בעד רחוק עברי מדרוני, מצטער על אשר חיה בה רחוקה מחפסת החיים הלאומיים, מחרנו על הצינונית, הבעל הביתית, על הברנשטיינים ויחד המרקסיסטים היהודים – יושב לו אוריאל בחדרו הצר והמנוחה, עובב לנפשו, בלי נוע, בכת צחוק קפ"את על השפתים וחושב אך על רבר אחר, על פרובלימה אחת.

אחרות שניהם היא טרנית מפני החסרון המא בחבלה להצעירים היהודים. לשניהם יחס הכשרון להתעננו על

החיים פשוט בלי אמצעי ובלי כל סברות יתרות, שניהם חולים מחלת רפיון האינטליקטואלי, הצאיות הנשמה, דמבוללת להשיג את העולם אך בהשגה שבלית ומסרית, אך לא לשעום מפני טעם אסטטי ואינטליקטואלי. אך המהות האסטטית והאינטליקטואלית שבאדם היא היא המטרה והמפשרת את החיים, בלחה החיים מלאים קטסטרופות, מתגלגלים במורד כמורה השעות על טעון בלי אבני משקל, במחורות בלתי טבעית.

אוריאל ויצחק, האחד מתואר ע"י ברנר ביחוד בתור טפוס אינטלקטואלי, והשני בתור טפוס מפרני טניהם זילום מחלה אחת, לשניהם חסר הרובד המישר (רעטולירט) את החיים, שניהם מוקינים עוד טרם הספיקו להשתמש יי צרכם בהולדות. הם הגיעו לנקודת המצב של קהלת עוד טרם עברו את התקופות של "שיר השירים" ו"משלי". בלימר השנת החיים האינטליקטואלית והאסתטית, קצם המרגי יבוא עוד בדמי עלומיהם, כי בעולם המחשבות המרות אין נער ווקנה, נלגל החיים מתגלגל ועפל כמורה השעות על טעון בלי אבני משקל. עת אשר בכל מראים גורי השעות על איר וחיים, מדברים הם פה בשפה אחרת לנמרי, שפה פראית, שפת קרחת, הגורשת אך דומיה, לילה וצלמת.

אוריאל, כאשר יאתה לטפוסו האינטלקטואלי, ישים קץ לחיו ברצון ובנמר דעת. יצחק, בטפוס יותר מיסרי, יטקע בליל יצחי של שנעון.

אוריאל ויצחק הם הסימבולים של נשמות מקטעות חלבות שבתן מלא הרוד החדש. שניהם מרנישים כי ענוייהם וחלאות הנפש שלהם הם ספיצילים ביותר, בני צר אחר, אשר לא עכל לקרוא להם בשם הבולל. הצער העולמי, אוריאל יבנו לחיו בלכל מלחמות המחשבה טלי, חיינו אינם חשובים כל כך שירעישו עליהם עילמות החיטה? הוא אימר במקום אחד אל יצחק, ויצחק בעצמו ינדיה את הסך הבולל של מלחמת החיים שלו שעברו בה מדהה כרביים האלה; תלוש הוא, אשר כל קטסטרופה לא וחה בחיו (בחיו-דריאלים); בעולם המחשבה שלוכל רגע ורגע מלא קטסטרופה) ולא תהיה, גאר ברירתו ברירת תלוש".

שניהם הם הקרבנות של הרשתעות (אינדופערענ-יערטהייט) הנפשית שלע, הקולטורה המודרנית דורשת

פמיחוקה יותר מפותחה, מאשר יכול להח לט עברנו האבקטי, גם אוריאל גם יצחק שניהם אבדו קידם וגנם, כי הרותנות של אבותיהם כערה את החושים הטבעיים שבהם יכלו לחפוש את החיים הפציאיתים. להם נפלה לחבל מחלה רטיבה בעד הוקנה, אך היא סם מות להולדות. בקהלת מסימים, אך צעדינו, וביותר מחונט הכשרון, מתחילים בו.

* * *

בדברים קצרים מסתרי את הרושם הראש אשר עשה עלי הספור השאים מעמקי נפשו של ברנר. בבונה דלנתי על כמה צדדים של הספור הזהרר, לבלי אשחית את האות הקרא לקרוא בעצמו את הספור. הקרא ימצא בו הר חוק לכל הפרובלימות ומצוקות הנפש הממלאים את עת המעבר שלנו, ואשר לא נתעכבתי פה עליהם.

מסביב לנקודה כתב איש, אשר בעין צופיה הסתכל בהחיים היהודים המודרניים (עין הפרקטיוסטיקות של כל מיני דגפשות, ציונים, בעלי בריח, בעלי החברה, שלכלם יש תפקיד ידוע בחיי המפלגות של היהודים) על כל עמוד ודף הגו מקשיבים כאב נשמה מלאת רגש ומרנישת, גער נשמת אמן רב כשרון המצא בעד צעירי הבהה והאלם את השם הנכון והמלה האמתית.

י. ה. ברנר היא אחד מסופרינו היותר טובים, ולולא קטן כל כך מספר אוחיו ספרותנו באמת, כי או כבר היה שם י. ה. ברנר יותר מפורסם יותר חביב על האינטליגנציה שלנו משמת היוסקביצים. האייומנים, הטנים והציריקובים.

בעל מחשבות.

